

FIDEL CASTRO

Fidel Castro Ruz, eski adıyla Oriente Eyaleti'nin, Birán köyünde (Küba) 13 Ağustos 1926'da dünyaya geldi. Hali vakti yerinde, toprak sahibi bir ailenin çocuğu olarak Santiago de Cuba ve Havana'daki Katolik seçkinlerin devam ettiği özel okullarda öğrenim gördü. 1950'de Havana Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu.

Üniversite yıllarında, politik yozlaşma karşıtı bir öğrenci grubuna katıldı. Ortodoks Parti olarak bilinen Küba Halk Partisi'ne üye oldu ve söz konusu partinin sol kanadının lideri haline geldi. Aynı yıl Dominik Cumhuriyeti'ndeki Trujillo diktatörlüğüne düzenlenen silahlı bir sefere gönüllü katıldı. Fakat bu sefere katılanlar Küba dışına çıkıp planlarını uygulamamışlardır. Öğrenci lideri olarak Fidel, ABD'nin başını çektiği OEAN'ın kurucu konferansıyla çakişacak, antiemperyalist bir Latin Amerikan öğrenci kongresi toplamak amacıyla Venezuela, Panama ve Kolombiya'ya gitti. Kolombiya'da bulunduğu sırada, Nisan 1948'de patlak veren halk ayaklanmasına katıldı.

10 Mart 1952'deki Fulgencio Batista tarafından yapılan darbenin ardından Küba'da, ABD tarafından desteklenen Batista rejimine karşı silahlı bir ayaklanma başlatmak amacıyla, devrimci bir örgüt yapılandırılmaya girişti. 26 Temmuz 1953'te Moncada Kışlası'na yapılan başarısız bir saldırı girişimini örgütledi ve yönetti. Hem kendisi hem de saldırıya katılanlar arasından iki düzineden fazla kişi yakalandı, yargılandı ve mahkûm edilerek hapse atıldı. Castro hapiste sonradan, on binlerce kopyası dağıtılacak ve "Tarih Beni Aklayacaktır" adıyla 26 Temmuz Hareketi'nin programına dönüşecek olan savunmasını hazırladı. Aslen Fidel ve yoldaşları 15 yıl hapis cezası almış olsalar da 22 ay sonra, 1955'te kamuoyunun baskısıyla çıkarılan af sonucunda serbest bırakıldılar.

7 Temmuz 1955'te Fidel Meksika'ya gitmek üzere yola çıktı. Orada, Küba'da silahlı bir ayaklanma başlatmak amacıyla bir gerilla seferi organize etmeye girişti. 2 Aralık 1956'da, aralarında kardeşi Raúl Castro, Che Guevara, Camilo Cienfuegos, Juan Almeida ve Jesús Montané'nin de bulunduğu 81 savaşçıyla birlikte, Granma adlı tekneyle Küba kıyılarına yanaştı. Sonraki iki yıl boyunca Fidel, 26 Temmuz Hareketi'nin öncülüğünü sürdürmenin yanı sıra, İsyancı Ordusu'nun operasyonlarına da kumanda etti. Baştaki geri çekilişin ardından gerillalar güçlerini yeniden örgütlemeyi ve 1958'in sonlarına doğru, savaşı Sierra Maestra Dağları'ndan adanın tamamına yaymayı başarmışlardır.

Ocak 1959'da Batista Küba'yı terk etti. Yüz binlerce Kübalı Fidel'in çağrısı üzerine genel grev başlattı, bu da devrimin zaferini sağlama aldı.

Fidel Castro 8 Ocak 1959'da muzaffer İsyancı Ordusu'nun başarılı başkomutanı olarak Havana'ya girdi. 13 Şubat 1959'da başbakanlığa atandı ve devlet başkanlığı görevini 2008 yılına kadar sürdürdü.

FREI BETTO

Frei Betto, 1944'te Belo Horizonté'de doğmuş Brezilyalı bir rahiptir. Çok erken yaştan itibaren Genç Katolik Öğrenciler Birliği'nde faaliyet göstermeye başladı ve 1964'te gazetecilik bölümü öğrencisi olduğu sırada, askeri diktatörlük tarafından hapsedildi. Ertesi yıl Dominiken Tarikatı'na katıldı. Teoloji ve felsefe çalışmalarının yanı sıra, gazeteci olarak çalıştı ve Brezilyadaki askeri diktatörlüğe muhalefet eden hareketin içinde yer aldı.

Frei Betto, köylülere politika, iktidar ve özgürlükle ilgili metinler aracılığıyla hızla okuma yazma öğreten, uluslararası saygınlığa sahip eğitimci Paulo Freire ile birlikte çalıştı.

1969'da yeniden hapse atıldı ve 1974'te serbest bırakılmasının ardından yoksul sanayi mahallelerindeki Hıristiyan Taban Cemaatleri'nin organizasyonunda yer aldı. 1980'li yıllarda devlet ve din ilişkileri konusunda danışmanlık yaparak Nikaragua, Küba, Çin, Sovyetler Birliği, Polonya ve Çekoslovakya'da çalıştı. Topraksızlar Hareketi'ne ve Porto Alegre Sosyal Forumları'na katılımı da önem taşır. Yakın zamanda Lula Hükümeti'nin sosyal politikalar ve Sıfır Açık Projesi'nin danışmanlığını yapmıştır.

Frei Betto Üçüncü Dünya Teologları Uluslararası Ekümenik Birliği üyesi ve Kurtuluş Teolojisi'ne dair bir düzineden fazla kitabın takdir edilen yazarıdır.

İdeaAyrıntı Dizisi

Ayrıntı Yayınları

Ayrıntı: 1006
İdeaAyrıntı Dizisi: 30

Fidel ve Din
*Frei Betto ile Marksizm ve
Kurtuluş Teolojisi Üzerine Sohbetler
Fidel Castro ve Frei Betto*

Kitabın Orijinal Adı
*Fidel y la Religión:
Conversaciones Con Frei Betto Sobre El
Marxismo Y La Teología De La Liberación*

İspanyolcadan Çeviren
Özgül Erman

Yayıma Hazırlayan
Ayşenur Yazıcıoğlu Conte

Son Okuma
Suat Hayri Küçük

© Frei Betto, 2012

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Resmi
Sovfoto/ Getty Images Turkey

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Dizgi
Hediye Gümen

Baskı ve Cilt
*Yazın Basın Yayın Mat. Tur. Tic. Ltd. Şti.
Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No: 38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Sertifika No: 12028*

Birinci Basım: *İstanbul, Haziran 2016*
Baskı Adedi: 2000

ISBN 978-975-539-167-0
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI

Basım Dağıtım San ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr



twitter.com/ayrintiyayinevi



facebook.com/ayrintiyayinevi



instagram.com/ayrintiyayinlari

Fidel ve Din

Frei Betto ile Marksizm ve Kurtuluş Teolojisi Üzerine Sohbetler

Fidel Castro ve Frei Betto



İDEAAYRINTI DİZİSİ

KURTULUŞ TEOLOJİSİ
Ed. Christopher Rowland

KİRLİLİK KAVRAMI VE
ALEVİLİĞİN ASİMİLASYONU
Mevlüt Özben

İSLAM'IN GELECEĞİ
Wilfred S. Blunt

İSLAM'IN İKİNCİ MESAJI
Mahmut Muhammed Taha

TANRISIZ AHLAK?
Walter Sinnott-Armstrong

DÜŞMANIN TARİHİ
Gil Anidjar

İSLAM'DA 50 ÖNEMLİ İSİM
Roy Jackson

ESRÂRNÂME
Feridüddin Attâr

İHVÂN-I SAFÂ RİSÂLELERİ
1. Cilt

SÜRYANİLER
Mutay Öztemiz

KIZILBAŞLAR/ALEVİLER
Krisztina Kehl-Bodrogi

İBNİ HALDUN
Tarih Biliminin Doğuşu
Yves Lacoste

İBNİ ARABİ VE DERRİDA
Tasavvuf ve Yapısöküm
Ian Almond

CENNETİN ELEŞTİRİSİ
Roland Boer

MÜSLÜMAN KÜLTÜRÜ
V. V. Barthold

İHVÂN-I SAFÂ RİSÂLELERİ
2. Cilt

HIRİSTİYANLIKTAKİ ATEİZM
Exodus'un ve Krallığın Dini
Ernst Bloch

KOMÜNİSTLERDEN
İSLAMCILARA
Bir 20. Yüzyıl Tarihi: Endonezya
Adrian Vickers

İHVÂN-I SAFÂ RİSÂLELERİ
3. Cilt

OXFORD İSLÂM SÖZLÜĞÜ
Baş Editör: John L. Esposito

İLÂHİNÂME
Feridüddin Attâr

MÜSLÜMAN SİTE
Louis Gardet

İHVÂN-I SAFÂ RİSÂLELERİ
4. Cilt

ROMANTİK ORTADOĞU
Metinlerarası Bir Deneme
Hayri K. Yetik

ÂDEM İLE HAVVA HER YERDE
Yahudilik, Hıristiyanlık ve
İslamiyet'te İlk İnsan
Mineke Schipper

İSLAM TEOLOJİSİNE GİRİŞ
Louis Gardet & Georges Anawati

ARKAİK ORTADOĞU
Güncellenen Metinlerin
Kurgusökümü
Hayri K. Yetik

İHVÂN-I SAFÂ RİSÂLELERİ
5. Cilt

*Rahip, doktor ve her şeyin ötesinde ermiş
Leonardo Boff'a;*

*Hristiyan inancının özgürleştirici boyutunu
bana öğreten ve Brezilyalı Dominikenler'in
başı olarak bu misyonu yayan Fray Mateus
Rocha'nın anısına;*

*Anlayış eksikliği ile adalet özleminin
yakıcılığı arasında, tıpkı Vaftizci Yahya gibi
Efendimiz'in sosyalizmle gelişine hazırlanan
tüm Latin Amerikalı Hristiyanlara...*

İçindekiler

Yirmi Yıl Sonra Yeni Basım İçin Önsöz / <i>Frei Betto</i>	9
Laik Devlet ve Parti.....	10
Devlet ve Kilise Arasındaki Sürtüşmeler	11
Küba'nın Dindarlığı	12
Kırılan Direnç.....	13
Kitabın Yankıları.....	14
İlişkilerin Soğuması	14
Gelecekteki Zorluklar	15
Küba Basımına Ek / <i>Armando Hart</i>	18
Buluşmaya Doğru Adım Adım / <i>Frei Betto</i>	21

Birinci Bölüm Bir Ziyaretin Günlüğü

10 Mayıs 1985	31
13 Mayıs 1985	37
14 Mayıs 1985	48
18 Mayıs 1985	57
19 Mayıs 1985	67
20-22 Mayıs 1985.....	73

İkinci Bölüm
Söyleşi

1	79
Çocukluğu	79
Ailesinin Dindarlığı	85
Vaftiz Oluşu ve Adının Fidel Konmasının Nedeni	89
Santiago De Cuba'da Geçen İlk Yıllar	95
Katolik Okullarındaki Hayatı	100
Dini Öğretim	103
İlk Etik Değerlerin Ortaya Çıkışı	112
Marksist Literatürle İlişki	134
2	147
Moncada Saldırısı	147
Tutuklanmasından Sonraki Koşullar	154
Hapishane ve Savaş	159
Peder Guillermo Sardiñas	161
Katolik Kilisesi ve Devrim	164
Katolik Kilisesi İle Yaşanan İlk Gerginlikler ve Nedenleri	171
Küba Komünist Partisi ve İnananlar	190
3	210
Kuzey Amerikalı Katolik Piskoposlarla Görüşmeler	213
Devrimle Kilisenin Doktrinleri Arasındaki Ortaklıklar	216
Kilise ve İnananların Günümüzde Oynadıkları Rol	221
Katolik Kilisesi ve Latin Amerikadaki Devrimci Hareketler	227
Kurtuluş Teolojisi	236
Sosyal Adalet ve Katolik Kilisesi'ne Dair Düşünceler	254
4	261
Papa II. Jean-Paul ve Küba'ya Yaptığı Ziyarete Dair	261
İsa Mesih: Devrimci	268
Hıristiyanlar ve Komünistler	273
Komünistler ve Din	276
Devrimciliğin Bir Gereği Olarak Sevgi	278
Sınıf Mücadelesi ve Sınıflararasındaki Nefret	280
Küba'da Demokrasi ve Burjuva Demokrasisi	288
Latin Amerika'nın Dış Borcuna Dair	297
Brezilya İle İlişkilere Dair	305
Camilo ve Che'ye Dair	309

Yirmi Yıl Sonra Yeni Basım İçin Önsöz

Frei Betto

Fidel ve Din'in Kasım 1985'teki ilk basımından 20 yıl sonra bu denli güncel olması ilginç. Bu arada bu kitabın öyküsü bir dizi tesadüfi ve beklenmedik olayı kapsıyor. Halen aktif olarak yaptığım gazetecilik, biraderi olduğum Dominken Tarikatı'nda rahip olarak üstlendiğim görevimle tamamen uyum içinde yürüyor. Her ne kadar iş hayatına gazeteci olarak atılmış olsam da Kumandan'la uzun bir röportaj yapma ayrıcalığına sahip olacağım asla aklımdan geçmezdi.

1985'in Şubat'ında Fidel benimle kısa bir röportaj yapmayı kabul ettiğinde ve sonradan Havanada, gece 11'den sabah 7'ye kadar konuştuğumuzda kendimi çok müteşekkir hissettim. Kübalı lider gece kuşu ve bunun yanında mükemmel bir hatip; sizi muhabbetin içine çekmeyi herkesten iyi biliyor. Hiçbir muhatabını 10-15 dakikalığına kabul etmiyor. Genellikle onlarla saatlerini geçiriyor, mümkünse sabahlayarak. Ziyaretçisinin anlatacağı ne varsa büyük ilgiyle dinliyor. İlgisini çekmeyen hiçbir konu yok. Soru yağmuru tutuyor, manastırlarda yapılan yemeklerin tarifini istiyor; biraderlerin kütüphanesini, verilen dersleri, İncil'i yayma yöntemlerini veya ziyaretçinin ülkesinin ekonomik problemlerini, tarihini, iklimini, politik manzarasını soruyor. Ve Küba Devrimi'nden, onun kazanımlarından, hatalarından, ilerlemesinden ve kısıtlamalarından asla solcu bir klişe kullanmadan veya Marksizm'in klasiklerinden alıntı yapmadan bahsetme fırsatını kaçırmıyor.

O dönemde niyetim Küba hakkında küçük bir kitap yazmak ve Fidel ile röportajımı önsöz olarak kitaba koymaktı. Bana Kumandan'ın röportaj verme, hele ki özel hayatından bahsetme adetinin olmadığını çoktan söylemişlerdi. Buna rağmen özel kalem müdürü Chomy Miyar'ın evinde sabaha kadar sohbet ettiğimiz o gece bir şey dikkatimi çekmişti. Fidel hem evde hem de La Salle ve Marist biraderlerin okullarındaki Katolik eğitimini çöşkuyla ve belli belirsiz bir özlemle anıyordu. Sohbet sırasında söylediklerini bir röportajda tekrarlamaya razı gelir miydi acaba? Bana evet cevabını verdi ve Küba'ya üç ay sonra tekrar gelmemi önerdi.

Laik Devlet ve Parti

Başlangıçta Küba'ya ideolojik nedenlerle yakınlık duymuştum. Devrim zafer kazandığında 14 yaşındaydım. Bir yıl önce sol öğrenci gruplarında politikaya başlamıştım. Bizim Kuzey Amerika karşıtlığımız Sierra Maestra'daki sakallıların Havana'ya muzafferrane girişiyile ödüllendirilmişti.

Ardından Vietnam Savaşı ve Brezilya'da CIA'in himayesindeki askeri diktatörlük (1964-1985) geldi. Asker-polis baskısının kurbanı olarak, 1964'te 15 gün tutuklu kaldım. 1969'dan itibaren, diktatörlüğün peşine düştüğü politikacılara destek oluşum ve militan öğrenciliğim nedeniyle 4 yıl hapis yattım. Bu olaylar, ABD'nin Latin Amerika politikasına olan karşıtlığımı ve Küba halkının kahramanca direnişine olan sempatimi artırdı.

Askeri rejim sırasında Küba, Brezilya'da yasaklanmış bir sözcüktü. Hatırlarım, bir defasında hapisteyken bana bir grup kitap gönderilmişti. Listeye göz atarken bir tanesinin eksik olduğunu gördüm; *Kübizim* adlı kitap yoktu. Dilekçe verdim ve anlaşıldı ki Küba'yla ilişkili kitaplara izin veremeyecekleri için cezaevindeki sansür kurulu, kitabı aileme iade etmişti.

1979'da Sandinist Devrim içinde yer alan Hıristiyanlar, benim Nikaragua'ya yakınlık duymamı sağlamışlardı. Fidel ile de 19 Temmuz 1980'de orada tanıştık; yazar ve başkan yardımcısı Sergio Ramírez'in evinde, bugün Brezilya'nın başkanı olan Lula ile birlikte. Bütün geceyi koyu bir sohbete dalarak geçirdik ve Kurtuluş Teolojisi'den bahsedince Kumandan'ın şaşırıldığını fark ettim. Ona neden Küba Devleti'nin ve Küba Komünist Partisi'nin din referanslı olduğunu sordum. Kullandığım sıfatı duyunca şoke oldu

ve “Nasıl din referanslı?” diye tepki gösterdi. “Evet Kumandan, din referanslılar çünkü ateist oldukları resmen ilan edildi. Bir kurumun dinsel niteliği sırf Tanrı’nın varlığını kabulünden değil, aksine inkârından da kaynaklanır. Modernizmin kazanımlarından biri de siyasal partilerin ve devletin laik karakteridir” diyerek karşılık verdim.

Fidel ve Din’in yayımlanmasının ardından Küba Hükümeti anayasada değişiklik yaptı ve komünist önderler de laik bir karakter kazandırmak üzere parti tüzüğünü değiştirdiler. Bu da Küba Komünist Partisi’nin kapılarını dini inancı olan Kübalılar’a açtı. O dönemde hükümetle dini yetkililer arasındaki ilişkilerden sorumlu olan Dr. Carneado’ya açılımın çok sayıda Hıristiyanı partiye çekip çekmediğini sordum. Bana asıl sürprizin pek çok komünist militanın her zaman inanç sahibi olduklarını, artık partiden uzaklaştırılma riski de olmadan, kamuoyuyla paylaşmalarını görmek olduğunu söyledi.

Devlet ve Kilise Arasındaki Sürtüşmeler

1981’de Fidel beni Küba Hükümeti’nin Katolik Kilisesi’yle yeniden yakınlaşması konusunda danışmanlık yapmam için davet etti. General Franco’nun diktatörlüğünün dini kolu olan İspanyol Katolikliği’nin damgasını vurduğu Küba’daki Katolik Kilisesi, II. Vatikan Konsili öncesindeki konjonktürde devrimin olumlu bir okumasını yapacak ipuçlarından yoksundu. Bu yüzden de devrimin, demokrasi kisvesi altında, yerine bir sınıf diktatörlüğünü, yani seçkin sınıfın egemenliğini geçirmek üzere diktatör Fulgencio Batista’yı devirmekle yetinmeyeceğini idrak etmesiyle yeni Küba rejimine muhalif olan ABD’nin, kendini yönlendirmesine izin verdi. Yoksulların haklarına kavuşma vakti gelmişti; bu da okuma yazma oranının artırılması, toprak reformu, kentsel reform, yabancıların gayrimenkullerine el konulması, kumarla fuhşun sonu ve ulusal egemenlik anlamına geliyordu.

Küba’yı Sovyetler Birliği’nin kollarına iten ABD olmuştur. Sierra Maestra’daki zaferden hemen sonra, Fidel’in üstü açık bir arabada New York caddelerini dolaştığını hatırlamakta yarar vardır. 1961’deki Girón Plajı’na yapılan başarısız Domuzlar Körfezi çıkarmasından sonra –Kennedy’nin paralı askerlerinin arasında

üç adet rahip de vardı– Küba için, o dönemin çift kutuplu jeopolitiğinin diğer kutbuna bağlanmaktan başka çıkar yol kalmamıştı. Sosyalizmin benimsenmesi devlet ile Katolik Kilisesi arasındaki ilişkinin kopmasına neden olmakla beraber, ibadet yerlerinin kapatılmasına veya kovuşturmalara yol açmamıştır.

Kilise, devrimin halkta bu denli derine kök salabileceğine ihtimal vermemişti. Müllklerine el konulmuş ve okullarının laikleştirilmiş olmasından rahatsız olarak, “özgürlük” ve “demokrasi”nin yeniden ele geçirilmesi için antikomünist bir tutumu benimsedi. Çatışma kaçınılmazdı. Bütün bunlara rağmen, dini özgürlüğün devrim tarafından güvence altına alınması sürdü; hatta Vatikan’la iyi ilişkiler kuruldu. Yine de Katolik ruhban sınıfının karşıdevrimcilerle özdeşleşmesi ve resmen ateist olan bir partinin ideolojik katılığı gerilimlere yol açıp diyalog kurmayı güçleştirdi.

Küba’nın Dindarlığı

Kübalılar son derece dindardır. Halktan kimselerin birincil ideolojisinin dini temalarla örülü olduğu Latin Amerika’da, Küba bir istisna değildir. Rahip Félix Varela ile şair ve devrimci José Martí gibi Küba’nın ilk akla gelen tarihi şahsiyetleri Hıristiyanlıklarıyla, maneviyatlarının derinliğiyle öne çıkıyor. Sierra Maestradaki gerillalar arasında, sonradan Devrim Komutanı unvanını alacak olan, Guillermo Sardiñas adında Katolik bir rahip bulunuyordu.

Küba’da birinci derecede, Afrika’dan köleler aracılığıyla gelen animizm ve İber Yarımadası Katolikliğinin karışmasının sonucu, Brezilya’dakine benzer, Afro-Hıristiyan bağdaşımı olan Santeria egemendir. Devrim Santeria’yı folklor sayarak onunla birlikte yaşamasını öğrendi. Aynı zamanda Protestanlıktan kaynaklanan kiliselerle de Kuzey Amerikan köklerine rağmen olumlu ilişkiler kurmayı başardı.

Katolik Kilisesi Küba’da asla kök salamamıştır. Devrimden önce, çocuklarını Katolik okullarına gönderecek parası olan seçkinlerin ve orta sınıfın dini adresi olmuştur. Fidel’in röportajda da belirttiği üzere, şehir merkezlerinde çok sayıda kilise olmasına karşın, kenar mahallelerde ve kırsal alanda hemen hiç olmayışından da bu anlaşılabilir. Buna rağmen devrim, Katolik Kilisesi’nin

kurumsal ağırlığını asla görmezden gelmemiştir. Kilise'nin güçlü bir simgesel iktidarı vardır. Papalık'ın meşru kıldığı uluslararası bağlantıları, politik ve diplomatik bakımdan dikkate değerdir. Fidel'in Katolik cemaatiyle iyi ilişkiler içinde olmak istemesi bundan kaynaklanmaktadır.

Kırılan Direnç

Kübalı piskoposların muvafakatiyle, Küba'da devlet ve Katolik Kilisesi'nin yeniden yakınlaşması yararına yapacağım çalışmalara başladım. Bu yakınlaşma, kitabın basılmasıyla somutlaştı. Fidel'in bana sözünü verdiği kısa röportaj için hazırlanmış halde, 1985'in Mayıs ayında Havana'ya tekrar geldim. Ancak konjonktür aynı değildi. Miami'de karşıdevrimci topluluk, Küba'ya yayın yapan Radyo Martı'yi devreye sokmuştu. Fidel röportaj yapmak için hevesli değildi artık. Devrime yapılan yeni fiili saldırıyla fazlasıyla meşguldü.

Hemingway'in yaşlı bir balıkçının devasa bir balığı yakalama çabasını anlattığı başyapıtı olan *Yaşlı Adam ve Deniz*'i hatırladım. Fidel benim yakalamak zorunda olduğum köpekbalığıydı. “Ya şimdi ya da asla” dedim kendime. Bazı fırsatlar hayatta yalnızca bir kez ele geçiyor. Şubat ayında verdiği sözü tutması için ısrar ettim. Fidel direndi, direndi ve nihayet “Bana ne soracaksın?” diye sordu. 60'tan fazla sorudan oluşan bir liste hazırlamıştım. 5. soruya geldiğimizde “Yarın başlayalım” dedi.

Fidel'i pes ettiren neydi? Soruların kapsamı olduğuna inandım. Sorularım teorik meselelere dair değillerdi. Marksizm ve din hakkında spekülasyonlar yoktu. Ne Feuerbach vardı ne de Lenin. Sorularım sözcüğün etimolojik anlamıyla içtendi.* Beni Fidel'in ailesinin, eğitiminin, politikasının izlediği yol ve hayatı ilgilendiriyordu. Şimdi bir komünist lider olan (Sierra Maestra'dan sonra ateist olduğunu beyan etmişti ama bana agnostik gibi geliyor.) ve toprak sahibi, Katolik bir ailenin oğlu olarak dini yatılı okullarda on yıl öğrenim görmüş bu adamın izlediği güzergâh neydi?

Kumandan gerçeklikten, tarihi olaylardan ve politik uygulamalardan yola çıkmayı seviyor. Müspet bilimler hariç, teorilerden ve soyut kavramlardan hoşlanmıyor.

* Metnin orijinalinde geçen ve Latince kalp anlamındaki “cordis”ten gelen cordial sözcüğü, içten sözcüğü ile karışılmıştır. (ç.n.)

Kitabın Yankıları

Kitap Küba Devrimi içinde bir devrimi tetikledi. 300.000 adetlik ilk baskı yeterli olmadı. Kitapçıların kapılarında sonu gelmez kuyruklar oluştu. Yasadışı satışın önlenmesi için polis çağırmak gerekti. Santiago de Cuba'da satışlar başladığında, on binlerce insan meydana izdihama yol açtı. Küba sosyalizminde din özgürlüğünün bildirgesi işte oradaydı. İlk kez bir komünist lider, din-den olumlu biçimde bahsediyor ve onun gerçekliği değiştirmeye katkı sunabileceğini, bir ülkede devrim yapabileceğini, zulmü yı-kıp yerine adaleti tesis edebileceğini kabul ediyordu.

Kitap, nüfusu 12 milyonu geçmeyen Küba'da 1 milyondan fazla satıldı. Dünya solu ve ilerici Hristiyanlar arasında da ilgi gördü. *Fidel ve Din*, 32 ülkede en az 23 dile çevrildi. Bir tanesini bile elde edemediğim korsan baskıları yapıldı. İsviçre'nin Almanca konuşulan bölgesinde, kitap tiyatroya uyarlandı ve 1987 yılında yılın en iyi sahne gösterisi ödülünü aldı. Küba'da Rebeca Chávez kitabın hazırlanışına dair, Şu Tükenmek Bilmeyen Umut adıyla şaha-ne bir belgesel yaptı.

Kitabın yankıları, komünist dünyada hemen her zaman çatış-ma kaynağı olmuş devlet ve din arasında, yeniden bir yakınlaş-maya dönük gayret göstermem için sayısız davet almama neden oldu: Rusya'da, Çinde, Polonya'da, Letonya'da, Litvanya'da, Doğu Almanya'da ve Çekoslovakya'da bulundum.

Kitaptan yalnızca Küba ve Latin Amerika solu yararlanmadı. Küba Katolik Kilisesi de yararlandı. 16 yıllık aradan sonra Fidel Katolik piskoposlarla yeniden diyalog kurdu ve böylece Papa II. Jean Paul'un 1998'deki Küba ziyaretinin yolu açılmış oldu.

İlişkilerin Soğuması

Bununla beraber, her şey güllük gülistanlık değildi. 1987'de Katolik Kilisesi'nin Havana'da düzenlediği, yerel bir konsey toplantısına denk düşen Küba Ulusal Ruhban Buluşması'na yabancı rahiplerin de katılmasına rağmen benim davet edilmeyişime Fidel sinirlendi. Katolik hiyerarşi, katılan tüm yabancıların kurum temsilcisi olduğunu iddia etti ki ben hiçbir kurumu temsil etmi-yordum.

Hemen arkasından Berlin Duvarı'nın yıkılışı gündeme oturdu. Bu olay, Doğu Avrupa'da domino etkisi yarattı. 1989'un sonlarında Bostonlu Kardinal Law, Küba'da bulunduğu sırada Katolik piskoposları ruhsal inzivaya çağırıldı. Onlara Polonyalı piskoposların örneğini izlemelerini öğütledi. Küba sosyalizmi yakında çökecekti ve piskoposlar, yeni zaman Musa'ları gibi, zulümden demokrasiye geçişte halka rehberlik etmeye hazır olmak zorundaydı. İnziva sona erdiğinde piskoposluk, Fidel'e, devrime yönelik sert eleştiriler içeren bir mektup gönderdi.

Kumandan'ı sinirlendiren mektubun içeriği değildi. Mart 1990'daki Brezilya ziyareti sırasında bana hiçbir zaman piskoposların devrim karşısındaki eleştirel konumuna dair hayallere kapılmadığını söyledi. Onu rahatsız eden piskoposluğun mesajını şahsen vermemiş olmasıydı; oysaki doğrudan diyalog kanalları açıktı. O andan itibaren Fidel'in her zaman hayranlık duyduğu Papa II. Jean Paul'un ziyaretine dek kapılar bir kez daha kapanmış oldu.

Gelecekteki Zorluklar

Bugün Küba'daki Katolik cemaati daha fazla özgürlüğün tadını çıkarıyor. Hapiste ne bir rahip ne de dindar biri var. Tam tersine, mahkûmların rahiplik hizmeti alma hakları var. Yeni tarikat ve cemaat üyeleri adaya geliyor. Katolik bayramlar kamusal olarak kutlanıyor. Katolik yayımlar ortalıkta dolaşüyor. Teoloji kitapları herhangi bir güçlkle karşılaşmadan Küba'ya giriyor.

Gereken şey piskoposların, sosyalizmin Tanrı'nın Krallığı'na giden yolda zorunlu bir aşama olduğunu anlamaları. Onu kutsallaştırmaları değil, onu dinleştirmeleri hiç değil. Ancak devrimin üstünden neredeyse 50 yıl geçtikten sonra, sosyalizmin Küba tarihinde istenmeyen bir parantez olduğu fikrinden kendilerini kurtarmaları gerekli. Çünkü bu gözle bakıldığında kapitalizm, Kilise'nin prensipleriyle daha çok örtüşen bir sistemmiş gibi görünüyor; özellikle de Kilise'nin kapitalist ülkelerde yoksulları dışlayarak tamamen özelleştirdiği eğitim, sağlık ve diğer hakların dinselleştirilmesine ve bu bağlamda mülk edinmeye imkân verdiği için.

Katolikler'in karşı karşıya bulunduğu meydan okuma İncil'i rejim karşıtı olarak veya sistemin dışında kalarak değil, sosyalizm içinde vazetmektir. İsa işine gelen bir gerçeklikte vücut bulmadı. 1. yüzyıldaki Filistin, Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyetindeydi, İsa'ya ters düşen bir konjonktürden geçiyordu. Bunun kanıtı da İsa'nın iki politik güç tarafından mahkûm edilip öldürülmüş olmasıdır.

Hıristiyan İncil'i vazetmek için şu veya bu sosyal düzeni seçmez. Kapitalizmi şeytanlaştırmak veya sosyalizmi takdis etmek ya da tam tersini yapmak ona düşmez. Tanrı'ya olan taahhüdünü en yoksulların safında olarak yerine getirmek zorundadır. Hangisi olursa olsun eğer bir devlet halkın yanındaysa, Kilise ile ilişkileri iyi olacaktır. Eğer devlet halkını eziyorsa Kilise bunu peygamber tavrıyla ifşa etmek ve ezilenlerin yanında adalet uğruna savaşmak zorundadır.

Maalesef genelde olan tam tersidir. Katolik Kilisesi öncelikle en yoksulların özgürleştirici hizmetkârı olan İsa gibi davranmayı değil, malını mülkünü, haklarını ve ayrıcalıklarını düşünmektedir. Latin Amerika'da istisnalar vardır, özellikle de Hıristiyan Taban Cemaatleri ve Kurtuluş Teolojisi'nin, kardinallerle piskoposları, papazlarla kilise çalışanlarını haksızlığa uğrayanlar için kendilerini riske atmaktan korkmadan onların yanında yer almaya sevk ettiği Brezilya'da.

Tüm bu nedenlerle *Fidel ve Din*, ilk basımından 20 yıl sonra da güncel bir kitaptır. Kumandan, dini eğitimini ve politik inançlarını Marksizm ve Hıristiyanlık arasındaki ilişkinin üstünde tutarak çocukluğuna ve gençliğine dair bu denli ayrıntılı hiç konuşmamıştır.

Sandinist Devrim başarısız olmuş ve Berlin Duvarı yıkılmış olsa bile, bu eser sosyal adalet için uğraşan tüm Hıristiyanlar ve de tüm ateistler ile komünistler için bir referans olacaktır.

Bu eser, sol görüşlü kadın ve erkeklerin önyargılarını, Hıristiyanların korkularını boşa çıkarmaya yardım edecek bir kitaptır. İnsanlığı sefalet ve yoksulluktan, zulüm ve eşitsizlikten kurtarmanın, aşkın bir inancımız olsun ya da olmasın hepimizin etik ve ahlaki ödevi olduğunu kavramayı sağlayacak bir kitaptır. Bizi özgürleştiren ve insanlaştıran, insana olan inancımızdır. Tanrı'nın İsa aracılığıyla gösterdiğiidir. Ve bu inancı esere dönüştürmenin